

ความเชื่อมั่นของประชาชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการ อำนวยความยุติธรรม : ขึ้นก่อนฟ้องคดี ทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และการใช้กฎหมายพิเศษ

PUBLIC CONFIDENCE IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES' JUDICIAL SYSTEM: PRE-PROSECUTION JUSTICE IN THE MAINSTREAM AND SPECIAL ENFORCEMENT¹

ผศ.กรกฎ ทองชะโฮด²

ดร.ปาริฉัตร ตู่คำ³

ดร.ธีรพร ทองชะโฮด⁴

มูห์หมัด สาลับิง⁵

■ บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมขึ้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรม เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติ

¹ บทความวิจัยนี้มาจากรายงานวิจัยเรื่อง “การประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรม : ขึ้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ” ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากกระทรวงยุติธรรม โดยได้นำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย (Oral Presentation) ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 6 “45 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สร้างสรรค์การศึกษา พัฒนางานวิจัย ใช้นวัตกรรมนำสังคม” ในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ศูนย์ประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

² อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตสงขลา)

³ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตสงขลา)

⁴ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตสงขลา)

⁵ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ (วิทยาเขตสงขลา)

อันจะนำไปสู่พัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงานในการอำนวยความยุติธรรม

การวิจัยในครั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed method research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรม กระแสหลักพบว่าในภาพรวมมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อใจความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมเรียงตามลำดับระดับความเชื่อมั่นจากระดับสูงไปสู่ระดับต่ำดังนี้ การตั้งด่านสกัด การสอบสวน การควบคุม การปิดล้อมตรวจค้น การจับกุม การรวบรวมพยานหลักฐาน การป้องกันการเกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย และการซักถาม/พุดคุย

ความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรม: ชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ ควรพัฒนากฎหมายและบูรณาการระบบงานยุติธรรมให้เข้ากับอัตลักษณ์และความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมและศาสนาอิสลาม การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนให้มีความเข้าใจในกฎหมายไทย การเสริมสร้างความยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมทางเลือกที่อาศัยพลังชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิง

การปฏิบัติโดยการใช้หลักนิติธรรมในบริบทของการนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการกฎหมายพิเศษและกฎหมายกระแสหลักในท้ายที่สุดควรเปิดโอกาสให้ทุกขั้นตอนให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรฝ่ายความมั่นคงให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก หน่วยงานทหาวควรมีศูนย์ควบคุมการซักถามเด็กและเยาวชนแยกเฉพาะจากผู้ใหญ่และให้มีนักจิตวิทยา ร่วมอยู่ในศูนย์ซักถามเด็กและเยาวชนด้วย หน่วยงานทหาวในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย และหน่วยงานศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ควรมีล่ามภาษามลายูซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำและเสริมสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ทหาว เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องสิทธิมนุษยชน อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรม

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่น กระบวนการยุติธรรม กระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ จังหวัดชายแดนภาคใต้

■ Abstract

Research on public confidence in the Southern Border Provinces Judicial System:

Pre-Prosecution Justice in the Mainstream and Special Enforcement has the objective of studying the level of confidence of people in the southern border provinces towards justice administration in order to develop both policy and practical recommendations which will lead to the efficient development of the agency's service, resulting in greater confidence of people towards the operation of justice administration.

This study is a mixed method research which combines qualitative and quantitative research. Regarding the results of the research as pertains to the level of public confidence of the samples gathered towards the justice administration prior to a lawsuit in the mainstream judicial procedure, it was discovered that the overall confidence was at a moderate level. When considering each area of the procedure, it was found that confidence in the justice administration could be sorted from high to low as follows: setting up of checkpoints, investigation, control, blockade for searching, arrest, gathering of evidence, prevention of tumultuous situations and questioning.

The development of justice and remedial efficiency can be done through the improvement of law, the integration of justice systems in accordance with the identity of Islam and the way of life of Muslims, the offer of help to people so that they understand Thai law as well as the enhancement of

community justice and alternative justice based on the community's power and the people's participation.

As for the policy and practical recommendations based on the principle of the rule of law regarding the bringing of suspects to enter the process of special law and mainstream law, the authority should make sure that every step is transparent and verifiable, and that people are allowed to check the accuracy of the process. It is recommended that the authority improve the system and the mechanisms of the security organization so that it becomes more transparent. Information and news should be properly disclosed so that people can access the data easily. The military agency should establish a control center. The questioning of children and young people should be separate from adults. Also, a psychologist should be on standby at the children's investigation center. The military agency which takes custody of suspects, the Peace Protection Center and the Southern Border Provinces Police Operation Center should have a Malay translator as a full-time member of staff who can enhance the understanding of human rights among the government officials in the area of the Southern border provinces including soldiers, policemen and administrative officers in order to prevent or solve problems in relation to human rights, which could negatively affect

the confidence of people towards the justice administration.

Keyword: Confidence, Pre-Prosecution Justice in the Mainstream and Special Enforcement, The Southern Border Provinces

■ บทนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะความสลับซับซ้อนของสาเหตุปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ความรุนแรงจึงสามารถขยายตัวจนส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและมีความสลับซับซ้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จึงเป็นเหตุผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องมีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ เพื่อควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย อำนาจความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่การบังคับใช้กฎหมายพิเศษอาจมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนบางประการ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการสร้างความรุนแรง ความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกระบวนการยุติธรรม

ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายพิเศษอันส่งต่อไปยังกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

จึงทำให้การอำนวยความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายภาคส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง ฝ่ายตำรวจ ได้การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยโดยมีกฎหมายในการควบคุมอาชญากรรมในพื้นที่รวมถึงหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการเยียวยา การอำนวยความยุติธรรมจึงเกิดขึ้นได้มากมายหลายรูปแบบและมีกลไกในการอำนวยความยุติธรรมอยู่มากมายขึ้นอยู่กับว่ากลไกเหล่านั้นจะมีการทำอะไร การสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรมด้วยการทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในความยุติธรรมจึงต้องมุ่งไปที่ความชอบธรรมของขั้นตอนและวิธีการในการอำนวยความยุติธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องสร้างความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของกระบวนการ นอกจากนั้นวิธีการในการอำนวยความยุติธรรมจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแต่ละกรณีไป จึงจะส่งผลให้การอำนวยความยุติธรรมเกิดความชอบธรรมจนเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นแก่สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเนื่องมาจากประชาชนเกิดความหวาดกลัวในเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยซึ่งการกระทำอันใดไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยรัฐหรือปัจเจกบุคคลจะเกี่ยวข้องกับสามส่วน คือ กฎหมาย (Legality) ความชอบธรรม (Legitimacy) และธรรมอำนาจ (Moral authority) ปัจจัยสามส่วนจะต้องดำเนินไปด้วยกัน การมุ่งเน้นเฉพาะกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรมย่อมไม่นำไปสู่

ความชอบธรรม เพราะความเป็นธรรมของสังคม ไม่ได้มีอยู่ได้ลอยๆ แต่เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ของทุกๆ สิ่งที่อยู่ในสังคมหนึ่ง ความเป็นธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการยึดเหนี่ยวกันในสังคมผ่านทางกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมสร้างขึ้น

การที่รัฐจะต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของระบบความยุติธรรมทางอาญา มิใช่เพราะเหตุผลทางมนุษยธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ที่สำคัญยังเป็นการสร้างหลักประกันให้กับประชาชนว่า รัฐซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรมต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักของฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างเป็นเอกภาพ โปร่งใส จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีบทบาทในการบังคับใช้กฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชน และเป็นไปตามหลักนิติธรรม อันจะส่งผลให้ประชาชนยอมรับ เชื่อถือและศรัทธาต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมต่อไป จึงจำเป็นต้องมีการประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ในขั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมขั้นก่อนฟ้องคดีในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ

2) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติอันจะนำไปสู่พัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงานในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

■ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed method research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความครบถ้วนสมบูรณ์และมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสู่การพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์วัดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

2) ศึกษาภาคสนาม (Questionnaire)

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อพัฒนาข้อคำถามในแบบสอบถาม

จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมในสามจังหวัดชายแดนใต้จำนวน 16 คน
ผู้บริหารฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจ ฝ่ายปกครอง
และกระทรวงยุติธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างข้อคำถามในแบบ
สัมภาษณ์โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎี และ
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบสัมภาษณ์
โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมขั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการ
ยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ
ได้แก่ ฝ่ายทหารด้านความมั่นคงซึ่งมีหน้าที่
นำตัวผู้ต้องสงสัยมาควบคุม ฝ่ายตำรวจศูนย์
พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องสงสัย
ตามกฎหมายพิเศษ กลุ่มตำรวจภูธรในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ผู้บังคับการตำรวจภูธรใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ซึ่งมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญา
ฝ่ายปกครองซึ่งมีหน้าที่ป้องกันความสงบ
เรียบร้อยและอำนวยความสะดวก ฝ่ายของ
กระทรวงยุติธรรมที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวก
ยุติธรรมด้านคุ้มครองสิทธิและเยียวยา

- **แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบ
โครงสร้าง (Structured interview)** ในส่วน
การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้ คือ ประชาชนในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ จำนวนจำนวน 1,986,036 คน จำแนก
เป็นจังหวัดนราธิวาส จำนวน 772,086 คน
จังหวัดปัตตานี จำนวน 699,561 คน จังหวัด
ยะลา จำนวน 514,389 คน กำหนดขนาดของ
กลุ่มตัวอย่างตามแนวทาง Taro Yamane ได้
จำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการ

สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random
sampling) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบ
ชั้นภูมิ (Stratified random sampling) การสุ่ม
แบบแบ่งชั้นโดยใช้สัดส่วน (Proportion stratified
sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
(Purposive sampling) จึงได้ขนาดของกลุ่ม
ตัวอย่าง 400 คน โดยจำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่าง
ในจังหวัดนราธิวาส 155 คน จังหวัดปัตตานี
141 คน และจังหวัดยะลา 104 คนตามลำดับ
โดยเลือกจากประชาชนที่มาใช้บริการหรือมา
ติดต่อหน่วยงานในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม
ขั้นก่อนฟ้องซึ่งเป็นหน่วยงานฝ่ายทหาร ฝ่าย
ตำรวจ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายคุ้มครองสิทธิ
เสรีภาพและเยียวยาของกระทรวงยุติธรรม ซึ่ง
จะใช้ภาษาที่สัมภาษณ์เป็นภาษาไทยกลาง
ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูท้องถิ่น โดย
พิจารณาจากประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่
สามารถสื่อสารและเข้าใจคำถามได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบ
โครงสร้าง (Structured interview) ซึ่ง
ประกอบด้วย 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความเชื่อมั่น
ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ
การอำนวยความสะดวกยุติธรรม: ขั้นก่อนฟ้องคดีทั้ง
ในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้
กฎหมายพิเศษ 3) ความเชื่อมั่นของประชาชน
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิและเยียวยา
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการบังคับใช้
กฎหมายพิเศษ 4) ความเชื่อมั่นของประชาชนใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในขั้นก่อน
ฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

และการใช้กฎหมายพิเศษ 5) ข้อเสนอแนะและการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการอำนวยความสะดวกและด้านคุ้มครองสิทธิและการเยียวยา

ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ดำเนินการโดยหาค่าความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) ทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence: IOC) ผลจากการวิเคราะห์แต่ละข้อคำถามพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.6 ถึง 1.00 ซึ่งหมายถึงข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้มีคุณภาพที่เหมาะสม มีความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา ภาษา และสามารถวัดในสิ่งที่จะวัดได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ยังดำเนินการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน เพื่อดำเนินการหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ด้วยการวัดความคงที่ภายใน (Internal consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.965 ซึ่งถือว่าค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคม โดยใช้ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

- การระดมความคิดเห็นโดยการสนทนากลุ่มเจาะจง (Focus group)

การระดมความคิดเห็นด้วยวิธีการ

สนทนากลุ่มเจาะจงมาจากประชากรประกอบด้วยตัวแทนประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มนักวิชาการและนักกฎหมาย จำนวน 10 คน โดยเลือกจากบุคคลที่ทำงานในด้านงานวิจัยและบริการวิชาการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) ตัวแทนกลุ่มทนายความและเจ้าหน้าที่มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม จำนวน 10 คน โดยเลือกจากทนายความและผู้ช่วยทนายความที่ทำคดีให้กับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (3) ตัวแทนกลุ่มด้านองค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน จำนวน 10 คน โดยเลือกจากบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือประชาชนในด้านสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (4) ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จำนวน 10 คน โดยเลือกจากบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างประชาชนในพื้นที่ ๆ ได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์ความไม่สงบกับภาครัฐ และ (5) ตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 10 คน โดยเลือกจากบุคคลที่ทางรัฐเคยนำตัวเข้าไปซักถามตามกฎหมายพิเศษ บุคคลที่เคยหรือถูกดำเนินคดีความมั่นคงจากกฎหมายปกติและบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินจากสถานการณ์ความไม่สงบโดยตรง โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้นำการสนทนด้วยตนเอง ข้อมูลจากการสนทนานำไป

วิเคราะห์ต่อไป (Content analysis) กระบวนการจัดการข้อมูลเพื่อให้ข้อมูล มีความหมายขึ้นมาเป็นการตีความและเป็นการหาคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูล

■ ผลการวิจัย

ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้วิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีความเชื่อมั่นไว้ว่า Cummings and Bromiley (1996, pp.310-320) อธิบายความไว้วางใจในสามองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบแรก คือ อารมณ์ความรู้สึก (Affective) หรือบุคคลมีความรู้สึกอย่างไร องค์ประกอบที่สอง คือ ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) หรือบุคคลคิดอย่างไร องค์ประกอบสุดท้าย คือ พฤติกรรมที่ตั้งใจ (Intended behavior) หรือบุคคลตั้งใจแสดงพฤติกรรมอย่างไร

Reina & Reina (1999, pp.76-80) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ความไว้วางใจจะเกิดขึ้นได้นั้นประกอบไปด้วย ความไว้วางใจด้านศักยภาพ (Competence trust) คือ การที่บุคคลมีความสามารถในการกระทำสิ่งที่จำเป็นต่อการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะในงานที่เฉพาะเจาะจงหรืองานที่มีความซับซ้อนในการผสมผสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่น Mcknight, D.H. & Chervany (2006, pp.29-51) เสนอว่าขั้นแรกของความเชื่อมั่นเป็นความสัมพันธ์ใหม่ภายในองค์กรที่ได้รับอิทธิพลจากความประสงค์ของผู้ให้ความไว้วางใจในความไว้วางใจ (Trustor's disposition to trust) (Jones & George, 1998, pp.32-540)

ดังนั้น กระบวนการความรู้ความเข้าใจ (Cognitive process) ความเชื่อในความไว้วางใจ (Trusting belief) และเจตนาแน่วแน่แห่งความไว้วางใจ (trust intention) การเริ่มต้นความไว้วางใจเป็นการได้รับอิทธิพลโดยโครงสร้างความไว้วางใจบนพื้นฐานสถาบัน ความเชื่อมั่นในโครงสร้างและความเชื่อในสภาวะปกติ ดังนั้นความสำเร็จของผลงานเกิดจากการอุปถัมภ์ของความไว้วางใจที่เพิ่มพูนความสามารถขององค์กรนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าโดยทีมงาน ความร่วมมือและการพัฒนา ในการเพิ่มสมรรถภาพองค์กรเมื่อองค์กรหน่วยงานภาครัฐในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายองค์กรจึงต้องเกิดความเชื่อมั่นของแต่ละองค์กรและระหว่างองค์กรด้วยกันเพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อความเป็นธรรมจริง ๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวัดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลผ่านหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่าตามกรอบแนวทางการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ของสำนักนายกรัฐมนตรีโดยคณะรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552: น.17-98) เนื่องจากเป็นองค์ประกอบการวัดที่ได้รับความนิยมใช้ในการศึกษาอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยในองค์กรภาครัฐของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากองค์ประกอบนี้ได้ถูกนำไปใช้ในการทดสอบเชิงประจักษ์จำนวนมาก (กรกฎ ทองชะโยค และคณะ, 2557, น.34-45) (จุฑามณี ตรีตระกูลมฤดา, 2556, น.189-198) (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ

และคณะ, 2554, น.5)

ในการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน โดยทั่วไปแล้วการป้องกันย่อมหมายถึง การดำเนินการใดเพื่อป้องกันมิให้ส่งผลที่จะเกิดขึ้น แต่ในเรื่องของการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน มีปัญหาว่าการลงโทษผู้กระทำผิด หรือการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเช่นนี้เป็นการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานหรือไม่ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2537, น.24-34) ซึ่งการดำเนินการนี้ เกิดขึ้นภายหลังจากที่อาชญากรรมเกิดขึ้นแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐาน โดยการข่มขู่ ยับยั้งหรือการช่วยมิให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำความผิดขึ้นอีก ในทางอาญาวิทยาเน้นที่การแยกเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่ร้ายแรงเพื่อให้การเอาใจใส่โดยเฉพาะ การป้องกันระดับสูง งานสาธารณสุขเน้นในเรื่องการบำบัดรักษาผู้ป่วยในทางอาญาวิทยา เน้นในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก แต่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพ้นจากโทษมาแล้วโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดอีกมีสูงเพราะกลับมาอยู่กับชุมชนและสภาพแวดล้อมเดิม

■ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการประเมินความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ทั้งในขั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษโดยการอำนวยความสะดวกยุติธรรมกระแสหลักและกฎหมายพิเศษ ประกอบด้วย

การป้องกันการเกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบ ระเบียบร้อย การตั้งด่านสกัด การปิดล้อมตรวจค้น การจับกุม การควบคุม การรวบรวมพยานหลักฐาน การซักถาม/พุดคุย การสอบสวน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการช่วยเหลือเยียวยา โดยวัดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานตามภารกิจและความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมขั้นก่อนฟ้องคดีในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ในการนับถือศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งสอดคล้องกับที่ส่วนใหญ่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาหลักในการสื่อสารในครอบครัว สำหรับด้านการศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่กำลังศึกษา/สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าเป็นจำนวนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ทั่วทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนราธิวาส และปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดยะลา โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง โดยส่วนใหญ่จะพำนักอยู่ในที่อยู่ปัจจุบันก่อนปี พ.ศ. 2547 สำหรับข้อมูลด้านสถานภาพสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง

มีสถานภาพสมรส ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างเอกชน เป็นอาชีพหลัก สอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่ระดับ 10,001 – 15,000 บาท

ในประเด็นเรื่องการได้รับผลกระทบด้านลบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน และสิทธิจากเหตุการณ์ความไม่สงบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเลือกตอบในทุก ๆ ประเด็น โดยประเด็นสูงสุดที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบคือ ประเด็นที่ระบุว่าตนเองเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบโดยตรง รองลงมาคือมีคนในครอบครัวได้รับผลกระทบ มีคนในชุมชนได้รับผลกระทบ เป็นเพียงผู้รับรู้เหตุการณ์ มีเพื่อนได้รับผลกระทบ และเป็นผู้ให้การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบตามลำดับ

ระดับการรับรู้การดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการอำนวยความสะดวกขึ้นก่อนฟ้องคดี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้การดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการอำนวยความสะดวกขึ้นก่อนฟ้องคดีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ต่อการดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตั้งด่านสกัด มีค่าเฉลี่ยระดับสูง รองลงมาคือการรับรู้ต่อการดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการป้องกันการเกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้การดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการอำนวยความสะดวกขึ้นก่อนฟ้องคดีในด้านอื่น ๆ ในระดับปานกลาง โดยสามารถเรียงตามลำดับดังนี้ การสอบสวน การปิดล้อมตรวจค้น การจับกุม การรวบรวมพยาน

หลักฐาน การควบคุมและการซักถาม / พุดคุย

ระดับการรับรู้การดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือเยียวยาของกระทรวงยุติธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้การดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือเยียวยาในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการรับรู้ในแต่ละด้านอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยสามารถเรียงตามลำดับดังนี้ การรับรู้ต่อการดำเนินงานในการช่วยเหลือเยียวยาและการรับรู้ต่อการดำเนินงานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ

ความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเรียงตามลำดับระดับความเชื่อมั่นจากระดับสูงไปสู่ระดับต่ำได้ดังนี้

1) การตั้งด่านสกัด กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยท่าทางที่เป็นมิตร” ซึ่งประชาชนยังมองว่าการตั้งด่านผู้คนที่สัญจรไปมาทุกคนอย่างเคร่งครัดมาตลอดจนเกือบจะทำให้ประชาชนไว้วางใจและให้โอกาสแก่เจ้าหน้าที่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่นาน การทำงานอย่างเคร่งครัดนั้นในบางครั้งเริ่มจางหายไปทีละนิดจนหายไปไหนที่สุด และ

ประชาชนยังมองว่าเป็นการตรวจสอบแบบเลือกปฏิบัติเฉพาะคนด้วย ซึ่งหากไม่เกิดเหตุการณ์ใด ๆ ก็จะไม่มีการตรวจตราในการตั้งด่านสกัด

2) การสอบสวน กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “มีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ 3 (ญาติ/พ่อ/แม่/ ผู้นำศาสนา/ทนาย) มีส่วนร่วมในกระบวนการสอบปากคำพยาน/ผู้ต้องหา” ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายปกติคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังเป็นที่ยอมรับว่าพนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานพร้อมทั้งการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงโดยการสอบสวนในขั้นนี้สามารถที่จะพบและปรึกษาทนายความหรือบุคคลไว้วางใจได้ จึงทำให้เห็นถึงความโปร่งใสระดับหนึ่งที่มีใช้ดำเนินการแบบลับซึ่งไม่มีใครทราบได้

3) การควบคุม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “ในขั้นของการควบคุมผู้ต้องสงสัย/ผู้ต้องหาให้มีการเปิดโอกาสให้มีญาติเข้าเยี่ยมได้” การควบคุมผู้ต้องสงสัยในชั้นกฎหมายพิเศษการเข้าเยี่ยมใน 2-3 วันแรกในอดีตไม่สามารถเข้าเยี่ยมได้ แต่ในระยะหลังสามารถเข้าเยี่ยมได้ตั้งแต่วันแรกเฉพาะญาติที่เกี่ยวข้องซึ่งตรวจสอบจากบัตรประชาชนของญาติที่มาเยี่ยม หากเป็นบุคคลอื่นหรือเพื่อนก็ไม่สามารถเข้าเยี่ยมผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษได้ ส่วนในการควบคุมตัวที่สถานีตำรวจและเรือนจำก็สามารถเข้าเยี่ยมได้แม้จะมีหลักเกณฑ์หรือ

เวลาในการเข้าเยี่ยมและทางเรือนจำก็จัดกิจกรรมพบญาติโดยให้สามารถเยี่ยมภายในเรือนจำได้เป็นระยะเช่นกันที่สามารถพูดคุยได้อย่างใกล้ชิดก็จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้นได้เช่นกัน

4) ปิดล้อมตรวจค้น กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “พนักงานเจ้าหน้าที่ทั้งสามฝ่ายปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา” ฝ่ายความมั่นคงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบซึ่งในอดีตการปิดล้อมแล้วนำตัวผู้ต้องสงสัยไปซักถามญาติจะไม่ทราบว่าจะไปที่ไหน กว่าจะทราบก็ระยะเวลาผ่านไป 2-3 วัน แต่ปัจจุบันการปิดล้อมตรวจค้นได้มีการแจ้งญาติ ผู้นำชุมชน และการปิดล้อมตรวจค้นได้ปรับเปลี่ยนวิธีการคือจะให้ผู้นำชุมชน หรือผู้นำศาสนาเข้าร่วมในการปิดล้อมตรวจค้นและดำเนินการร่วมกันสามฝ่ายคือ ฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครองก็ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการปิดล้อมตรวจค้นเพื่อค้นหาผู้ต้องสงสัยมากขึ้น

5) การจับกุม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา” การจับกุมในจังหวัดชายแดนภาคใต้หากเป็นคดีความมั่นคงเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยโดยส่วนใหญ่จะไม่ใช่วิธีการตามกฎหมายปกติก่อนคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจับกุมโดยแจ้งข้อกล่าวหาแต่กลับไปเริ่มใช้กฎหมายพิเศษก่อนอาจ

เป็นเพราะยังไม่มีพยานหลักฐานชัดเจนในระดับหนึ่งที่จะตั้งข้อกล่าวหาได้ ซึ่งประชาชนทั่วไปเห็นว่าในบางกรณีผู้ถูกจับกุมตามกฎหมายพิเศษมีหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่แล้ว แต่ยังคงไปจับกุมตามกฎหมายพิเศษก่อนก็อาจเกิดความไม่เชื่อมั่นในประเด็นการนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้

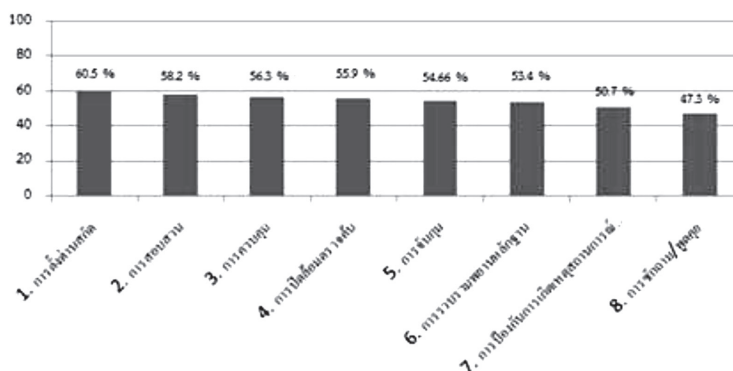
6) การรวบรวมพยานหลักฐาน กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดในข้อคำถาม “พนักงานเจ้าหน้าที่สามฝ่าย (ฝ่ายปกครอง/ทหาร/ตำรวจ) มีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจกับชาวบ้านในการรวบรวมพยานหลักฐาน” การรวบรวมพยานในที่ที่เกิดเหตุจะมีเจ้าหน้าที่ทั้งสามฝ่ายเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งมีการดูแลสถานที่เกิดเหตุเป็นขั้น ๆ เพื่อดูแลสถานที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพิสูจน์หลักฐานโดยตรงเข้าไปเก็บหลักฐาน ซึ่งจะแตกต่างจากในอดีตที่ทุกหน่วยงานจะเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุและไปทำลายหรือเหยียบย่ำพยานหลักฐานได้ ปัจจุบันจึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น

7) การป้องกันการเกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับ

ความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเข้าถึงเหตุได้อย่างทันท่วงที” กรณีการเกิดเหตุบางสถานการณ์เกิดขึ้นในหมู่บ้านประชาชนยังไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะเข้าไปดูแลสถานที่หรือป้องกันสถานที่ได้รวดเร็ว เพราะอาจเป็นเวลากลางคืน หรืออาจเป็นเพราะในสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นการสร้างสถานการณ์ก่อนเพื่อลวงให้เจ้าหน้าที่เข้าไปเป็นจำนวนมากและมีการทำลายล้างด้วยวัตถุระเบิดอีกหลายครั้งตามมา

8) การซักถาม/พุดคุย กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมที่ต่ำที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดในข้อคำถาม “ในการซักถาม/พุดคุย มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยเป็นไปอย่างเป็นธรรม ถูกต้องและไม่มีการข่มขู่” การซักถาม/พุดคุยตามกฎหมายพิเศษเป็นการดำเนินการโดยฝ่ายความมั่นคงที่ไม่สามารถให้บุคคลโดยอยู่ร่วมในการซักถามหรือพุดคุยได้เช่นเดียวกับการสอบสวนตามกฎหมายปกติ จึงทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในประเด็นนี้ได้

ร้อยละความเชื่อมั่น

ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในชั้นก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการบังคับกฎหมายพิเศษ

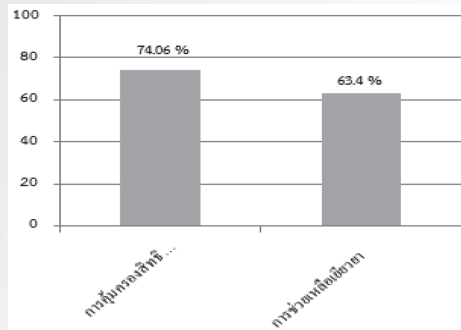
กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอยู่ในระดับสูง ในขณะที่มีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาอยู่ในระดับปานกลาง อันเนื่องมาจากการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบในสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ซึ่งมีอยู่ในหมู่บ้านหรืออำเภอสามารถให้ความช่วยเหลือหรือประสานงานให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้น ซึ่งเกิดจากภาคประชาชนที่มีจิตอาสาเป็นการเพิ่มบทบาทของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมจนพัฒนาไปสู่การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม การดูแลช่วยเหลือผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดและร่วมกันป้องกันอาชญากรรมซึ่งเห็นได้ว่าความยุติธรรมไม่ควรเป็นภารกิจของภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้เกิดการรับรู้เรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนในพื้นที่และเครือข่ายเหล่านี้ก็จะประสานกับหน่วยงานภาครัฐต่อไปในการการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

และในด้านคุ้มครองสิทธิของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนประเด็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมที่เรือนจำสามารถแต่งกายที่สอดคล้องตามหลักศาสนาเพราะประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ภาครัฐให้ความสำคัญและยกระดับความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ และการคุ้มครองสิทธิในการให้ความรู้กฎหมายพิเศษอยู่ในระดับสูงแต่การเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้กฎหมายพิเศษของภาครัฐโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงยังมีน้อยมากในพื้นที่ซึ่งแม้ประชาชนจะมีความรู้กฎหมายแต่หากภาครัฐไม่เปิดเผยข้อมูลด้านความมั่นคงก็จะทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในภาพรวมได้

ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยา ตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือเยียวยาต่ำที่สุด คือ “มีการเยียวยากรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพจากสถานการณ์ความไม่สงบ” ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นระดับต่ำ อันเนื่องมาจากกระทรวงยุติธรรมผ่านโดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีบทบาทในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 จะเยียวยาเฉพาะเหตุการณ์ความผิดทางอาญาธรรมดาซึ่งจะเยียวยาต่อชีวิตร่างกายและเสรีภาพแต่ไม่รวมถึงทรัพย์สินซึ่งหากเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยจากสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินก็จะได้รับการเยียวยาตามมติ

คณะรัฐมนตรีผ่านหน่วยงานศูนย์เยียวยา
จังหวัดของฝ่ายปกครองซึ่งมีจำนวนเงินที่
เยียวยาสูงจึงไม่สามารถเยียวยาตามกฎหมาย
ฉบับนี้ผ่านกระทรวงยุติธรรมได้อีก

ร้อยละความเชื่อมั่น

ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ การอำนวยความสะดวกตามหลักธรรมาภิบาล

กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกตามหลักธรรมาภิบาลในชั้น
ก่อนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรม
กระแสดั้งเดิมและการใช้กฎหมายพิเศษ ในภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาใน
รายด้านพบว่ามีความเชื่อมั่นต่อการ
การอำนวยความสะดวกตามหลักธรรมาภิบาล
ในชั้นก่อนฟ้องคดีอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
เช่นเดียวกัน โดยสามารถจัดเรียงตามลำดับ
ระดับค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นจากสูงไปถึงระดับต่ำ
ได้ดังนี้ หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลัก
คุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักโปร่งใส
และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

การอำนวยความสะดวกตามหลัก
ธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม พบว่ามีการ
บังคับใช้กฎหมาย ด้วยความเป็นธรรมโดยไม่
เลือกปฏิบัติกับประชาชนในพื้นที่ ที่มีเชื้อชาติ

ศาสนาแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากในพื้นที่ที่มี
ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามแต่
ผู้บังคับใช้กฎหมายพิเศษส่วนใหญ่ นับถือ
ศาสนาพุทธการไม่เลือกปฏิบัติในการบังคับใช้
กฎหมายจึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการ
อำนวยความสะดวกเป็นธรรมได้ ส่วนการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมตามหลักนิติธรรมช่วยลดปัญหา
ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ประชาชนเชื่อมั่นอยู่ในระดับต่ำ อันเนื่อง
มาจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในบาง
ประเด็นเป็นการดำเนินการที่ยังไม่ได้เปิดเผย
ข้อมูลให้กับประชาชนทราบจึงทำให้เกิดความ
ไม่เชื่อมั่นในเรื่องความโปร่งใส

การอำนวยความสะดวกตามหลัก
ธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า
ข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดคือ
“คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนใต้” เพราะการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่
ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ของ
ประชาชนเป็นหลัก ในขณะที่ข้อคำถามที่มีระดับ
ความเชื่อมั่นต่ำที่สุดในหลักความคุ้มค่าคือ
“คำนึงถึงการดำเนินงานด้วยความคล่องแคล่ว
รวดเร็ว เพื่อไม่ให้ประชาชนเสียเวลาในการ
ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในปัจจุบัน” ซึ่ง
ประชาชนอาจยังไม่เห็นอย่างเป็นรูปธรรมเพราะ
สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยยังเกิดขึ้น
อย่างต่อเนื่องจึงทำให้ประชาชนเห็นว่ายังไม่
คุ้มค่ากับการใช้งบประมาณของแผ่นดิน
ในการแก้ไขความสงบเรียบร้อย

การอำนวยความสะดวกตามหลัก
ธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม พบว่าข้อคำถาม
ที่มีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดคือ “การดำเนิน
การเป็นไปด้วยความระมัดระวังต่อการใช้ความ

รุนแรง” รูปแบบภาครัฐในการปรับเปลี่ยนจากเดิมไปมากเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายพิเศษแต่อาจเนื่องจากเกิดความผิดพลาดของผู้บังคับใช้กฎหมายในระดับปฏิบัติการอยู่บ้าง

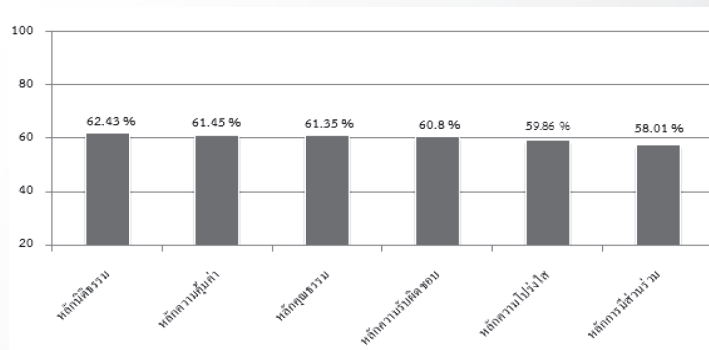
การอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่าข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดคือ “รับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเสมอภาคโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา” เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในพื้นที่อย่างเท่าเทียมและเสมอภาคและมีกิจกรรมหรือโครงการที่ลงสู่ชุมชนเองเพื่อให้ชุมชนเองได้ประโยชน์อย่างทั่วถึง

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักโปร่งใส พบว่าข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดคือ “มีกลไกให้ประชาชนในพื้นที่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลการปฏิบัติงาน” อาจเป็นเพราะมีภาคประชาชนเองมีความเข้มแข็งขึ้นเมื่อเกิดปัญหาตัวแทนของภาคประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมเสมอและมีช่องทางในการร้องเรียนต่อการปฏิบัติหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ในขณะที่ข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดในหลักความโปร่งใส คือ “มีการเปิดเผยข้อมูล

ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่” อันเนื่องจากข้อมูลที่มีข้อมูลกลางไม่ว่าฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจ หรือฝ่ายปกครองยังไม่มีข้อมูลกลางเหล่านี้ ข้อมูลแต่ละฝ่ายบางครั้งไม่เป็นปัจจุบันและบางกรณีก็เป็นข้อมูลที่แตกต่างกัน

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่าข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดคือ “มีช่องทางให้ตัวแทนประชาชนในพื้นที่เข้ามีส่วนร่วมกระบวนการดำเนินการอำนวยความสะดวกยุติธรรม” อันเนื่องมาจากมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่อยู่ในหมู่บ้านซึ่งเป็นประชาชนที่แท้จริงคอยขับเคลื่อนเพื่อประสานงานกับภาครัฐแต่ไม่สามารถดำเนินการอย่างรูปธรรมได้ทุกหมู่บ้านอันเนื่องมาจากต้องเป็นผู้มีจิตอาสาที่แท้จริงที่สนใจงานด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม เพราะอาจเป็นที่พึงเล็งของฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเรียบร้อย ในขณะที่ข้อคำถามที่มีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ “เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีส่วนร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสำคัญ” อันเนื่องมาจากเวทีในการแสดงความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนอาจยังมีน้อยแต่จะมีเวทีให้กับกลุ่มตัวแทนในระดับอำเภอหรือจังหวัดซึ่งจะเป็นตัวแทนจากกลุ่มเดิมๆ ในการเสนอความเห็นในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสำคัญ

ร้อยละความเชื่อมั่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติอันจะนำไปสู่พัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเชื่อมั่นประชาชนในพื้นที่ต่อการดำเนินงานในการอำนวยความยุติธรรม

การอำนวยความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นการป้องกันอาชญากรรมหรือการป้องกันการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยอันเนื่องมาจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ความสูญเสียไม่ว่าจะเป็นชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินจะค่อนข้างเป็นวงกว้าง ประชาชนผู้บริสุทธิ์จำนวนมากได้การรับผลกระทบ อันเนื่องมาจากประชาชนเห็นว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นหน่วยงานที่จะเข้าถึงสถานการณ์ความเสี่ยงน่าจะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจอันเนื่องมาจากสถานการณ์ส่วนใหญ่เป็นสถานการณ์ที่รุนแรงประชาชนจึงกลับเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่สามารถเข้าถึงเหตุได้อย่างทันต่อที่มากกว่าหน่วยงานอื่น

การสร้างเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมในการตั้งด่านตรวจเห็นว่าเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะทหารพรานซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของฝ่ายทหารหรือเจ้าหน้าที่อาสาสมัครซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลฝ่ายปกครองจะเข้ามาด้วยการสมัครและคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่รัฐ ได้มีการฝึกอบรมทักษะการปฏิบัติหน้าที่มาเป็นอย่างดีแต่อย่างไรก็ตามประชาชนเห็นว่าเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้ก็ยังเกรงกลัวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เหมือนประชาชนทั่วไปจะเลี่ยงการเดินทางในเวลากลางคืนและเดินทางตามลำพัง

เพราะจะเป็นการเสี่ยงมากในการโดนลอบทำร้าย เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถเท่านั้นเอง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ทุกคนเสียสละตนเองมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อันตรายด้วยความเต็มใจและมาเพื่อสร้างมิตรไมตรีต่อประชาชน ดังนั้นการทำงานทุกครั้งของเจ้าหน้าที่ต้องคำนึงความพึงพอใจของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ช่วงเวลาการตรวจซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประชาชนโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เจ้าหน้าที่ต้องมีความเข้าใจถึงวัฒนธรรมของประชาชน เพื่อวางแผนในการปฏิบัติหน้าที่ตามความพึงพอใจของประชาชนนั่นเองก็จะเกิดความเชื่อมั่นต่อประชาชนมากขึ้น

การอำนวยความยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเด็นการปิดล้อมตรวจค้น ผู้ต้องสงสัยในหมู่บ้านหรือชุมชนภาพของการดำเนินการโดยใช้กฎหมายพิเศษคือพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2475 หรือตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงซึ่งทำงานร่วมกันทั้งสามฝ่าย แต่ฝ่ายที่เป็นกำลังส่วนหน้าคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีการดำเนินการที่ผิดพลาดอยู่บ้าง แต่มีการออกมาแสดงความรับผิดชอบโดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงประชาชนจึงเกิดความเชื่อมั่นกับหน่วยงานความมั่นคง ซึ่งการดำเนินการปิดล้อมตรวจค้นในทางปฏิบัติประชาชนเองก็ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่จากฝ่ายไหนหรือมาจากหน่วยงานไหน เพราะส่วนใหญ่ก็จะแต่งชุดแบบชุดสนามในการลงพื้นที่ปิดล้อมตรวจค้นจึงควรแสดงตนหรือชี้แจงให้ชาวบ้านในพื้นที่ทราบถึงข้อมูลหลังจาก

การปิดล้อมตรวจค้นเสร็จสิ้นก็จะยกระดับความเชื่อมั่นได้มากขึ้น

การเข้าปิดล้อมตรวจค้นในชุมชนหรือหมู่บ้านจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการยืนยันหรือพิจารณาจากข้อมูลด้านข่าว ถึงการเคลื่อนไหวผู้ก่อเหตุแรงอยู่ในพื้นที่จึงเข้าไปปิดล้อมตรวจค้นซึ่งไม่ควรดำเนินการที่คลุมโปงทั้งชุมชน เพราะการดำเนินการดังกล่าวเป็นการทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกเป็นอย่งยิ่ง และการเข้าทำการปิดล้อมตรวจค้นในพื้นที่ ๆ มีประชาชนผู้บริสุทธิ์ปะปนอยู่ด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเองควรมีกลไกการควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะกองบัญชาการร่วมระหว่างผู้บัญชาการเหตุการณ์ กับผู้บังคับบัญชาในระดับเหนือขึ้นไป เพื่อให้มีการตัดสินใจร่วมกันในการปฏิบัติทั้งก่อน ระหว่างและหลังปฏิบัติการอย่างรอบคอบ เพราะหากเป็นการปฏิบัติการเฉพาะเจ้าหน้าที่ในเหตุการณ์แต่เพียงฝ่ายเดียวก็จะทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกในการปิดล้อมตรวจค้นได้ กรณีการดำเนินงานปิดล้อมตรวจค้นที่เกิดเหตุส่งผลกระทบต่อประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงต้องเร่งแก้ไขปัญหโดยมีการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงของหน่วยปฏิบัติโดยเร็ว หากพบว่ามี การปฏิบัติที่ผิดพลาดในสาระสำคัญ ต้องดำเนินการทางการบริหารและทางอาญาและรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างรุนแรง ควรเผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างเปิดเผย ทั้งนี้เพื่อความโปร่งใสของการทำงานและการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐทำให้ยกระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกได้

เช่นกัน

การนำตัวผู้ต้องสงสัยตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2475 สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องเป็นการต้องมีหมายจับที่ออกโดยศาล จึงเห็นว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดกำหนดคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลที่ถูกนำตัวมาควบคุมหรือกักตัวซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการจับกุมโดยเฉพาะการดำเนินการจับกุมตามกฎหมายพิเศษเห็นว่าความเชื่อมั่นของประชาชนสามารถตรวจสอบถึงหน่วยงานต้นสังกัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จับกุมผู้ต้องสงสัยได้อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งกลุ่มเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนและกลุ่มภาคประชาสังคมและเครือข่ายสิทธิมนุษยชนที่เห็นว่าเมื่อเจ้าหน้าที่นำตัวผู้ต้องสงสัยไปตามกฎหมายพิเศษสิ่งที่ประชาชนในชุมชนต้องการคือ เพียงขอทราบผู้นำตัวญาติพี่น้องที่เป็นผู้ต้องสงสัยไปที่ไหนและจะเกิดอะไรขึ้นกับผู้ต้องสงสัยอีกหลังจากนี้ซึ่งประเด็นเหล่านี้หากไม่สามารถอธิบายความชัดเจนให้กับประชาชนที่เกี่ยวข้องก็ทำให้เกิดความไม่เชื่อใจและไม่เชื่อมั่นต่อระบบการใช้กฎหมายพิเศษเพราะประชาชนเองกลัวความไม่ปลอดภัยของญาติพี่น้องที่เป็นผู้ต้องสงสัย ดังนั้นการหลังจากกระบวนการปิดล้อมตรวจค้นนำตัวผู้ต้องสงสัยไปแล้วควรให้เจ้าหน้าที่ ๆ เป็นหัวหน้าชุดในการนำตัวผู้ต้องสงสัยไปซักถามควรแจกนามบัตรต้นสังกัดหรือเอกสารใด ๆ ก็ได้ที่สื่อถึงหน่วยงานหรือที่สามารถบ่งบอกถึงหน่วยงานที่ตั้งของหน่วยงานที่นำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการซักถามต่อไป ประชาชนก็จะเกิดความเชื่อมั่นว่าหากผู้ต้องสงสัยเป็นอะไรหรือเกิดอันตรายก็ยังสามารถทราบถึงแหล่ง

ที่มา หรือหน่วยงานที่ประชาชนยังสามารถติดตามได้และในระหว่างการซักถามควรให้บุคคลที่ต้องสงสัยไวใจเข้าร่วมในการซักถามได้ด้วยและในส่วนผู้ต้องสงสัยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนตามกฎหมายพิเศษยังไม่มีวิธีการซักถามหรือการควบคุมที่แตกต่างจากผู้ใหญ่

ในส่วนกฎหมายพิเศษตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 วิธีการออกหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา เกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องของจับกุมและควบคุมตัวบุคคลตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งการออกหมายตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ (หมาย จฉ.) เป็นเพียงผู้ต้องสงสัยที่พนักงานที่ขอออกหมาย (หมาย จฉ.) ต่อศาลยังไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด พยานหลักฐานที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้เสนอต่อศาลจึงเป็นเพียงรายงานจากสายข่าวหรือจากแหล่งข่าว ซึ่งอาจเป็นเพียงคำชักทอจากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหารายอื่นหรือเป็นผลจากการบันทึกการให้ถ้อยคำของผู้ต้องสงสัยที่ถูกกักตัวตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกเท่านั้น ซึ่งการถูกควบคุมตัวหรือกักตัวตามกฎหมายอัยการศึกไม่จำเป็นต้องร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับก่อน ซึ่งบางกรณีคนเดียวมีทั้งหมายจับตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ และมีทั้งหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและบางคนมีการออกหมายจับรวมถึง 3-4 หมาย เห็นได้ว่าประชาชนยังไม่เชื่อมั่นในระบบข้อมูลที่ภาครัฐมี เพราะแต่ละหน่วยงานอาจมีข้อมูลความมั่นคงที่แตกต่างกัน และหมายจับตาม

พระกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ควรกำหนดให้มีอายุของหมายจับ เมื่อไม่สามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้ควรปลดหมายจับดังกล่าวไปโดยปริยายตามเวลาที่กำหนดและเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ถึงสามารถขออกหมายจับผู้ต้องสงสัยได้อีก

หลังจากการควบคุมตัวตัวผู้ต้องสงสัยครบกำหนดเจ็ดวันในหน่วยงานทหารตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2475 ก็จะเป็นกรณีการควบคุมตัวต่อตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 แม้จะมีการยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาลในการออกคำสั่งอนุญาตให้ควบคุมซึ่งในปัจจุบันจะควบคุมที่ศูนย์พิทักษ์สันติศุนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) โดยให้ควบคุมตัวได้ครั้งละเจ็ดวัน หากครบกำหนดต้องขออนุญาตต่อศาลเพื่อขอควบคุมตัวต่อครั้งละเจ็ดวันแต่ทั้งนี้ไม่เกินสามสิบวันและการยื่นคำร้องขอต่อศาลก็เพียงขอขยายเวลาในการควบคุมตัว แต่ไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลอันจำเป็นอย่างยิ่งในการขอขยายในการควบคุมตัวประกอบ จึงอาจทำให้ขาดความเชื่อมั่นในส่วนระยะเวลาที่ถูกควบคุมผู้ต้องสงสัยไปเรื่อย ๆ จนสิ้นสุดระยะเวลา ซึ่งได้กำหนดไว้ในคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขอจับกุมและควบคุมตัวบุคคลตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554 กรณีดังกล่าวการควบคุมโดยการดูแลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งรับผิดชอบงานการซักถามก็ยังเป็นสถานที่ ๆ ประชาชนรู้สึกได้ว่าเป็นสถานที่ที่ไม่เปิดเผยและไม่สามารถเข้าไปห้องขึ้นในที่

ควบคุมได้ประกอบกับการเยี่ยมจะให้เฉพาะญาติที่สนิทเท่านั้น

ความเชื่อมั่นต่อการซักถาม การพุดคุย อันเนื่องมาจากประชาชนจึงเห็นว่าเมื่อนำตัวเข้าไปในหน่วยงานของทหารเจ็ดวันแรกความปลอดภัยของผู้ต้องสงสัยจะได้รับอันตรายหรือไม่ สภาพความเป็นอยู่เป็นเช่นไรเพราะหน่วยงานชุดเฉพาะกิจของทหารในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทุกอำเภอที่สามารถนำตัวไปควบคุมได้ อย่างไรก็ตามเมื่อส่งต่อไปยังศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ก็ยังมีความกังวลของญาติผู้ต้องสงสัยซึ่งไม่สามารถที่คลายความกังวลได้ว่าผู้ต้องสงสัยไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบเช่นใดจึงอาจจำเป็นต้องมีการแจ้งข้อมูลต่อประชาชนในชุมชนหลังผู้ต้องสงสัยกลับไปสู่ชุมชนว่าถึงเหตุการณ์ที่ต้องนำตัวไปซักถาม ส่วนประเด็นการใช้ล่ามที่สามารถสื่อสารภาษามลายูกับพี่น้องมุสลิมในกระบวนการซักถาม พุดคุยเนื่องจากประชาชนเห็นว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นทหารหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซักถามเป็นบุคคลภายนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้การสื่อสารจะใช้ภาษาราชการแต่หากเจ้าหน้าที่สื่อสารภาษามลายูได้บ้าง แต่ก็เพียงพูดแบบผ่าน ๆ ได้ไม่สามารถเข้าใจบริบทของพื้นที่ขนบธรรมเนียมประเพณีได้ จึงเห็นได้ว่าการซักถามหรือพุดคุยควรใช้ล่ามที่มีความรู้ความเข้าใจในภาษามลายูเป็นอย่างดีและควรเป็นล่ามที่ประจำเพื่อความไว้วางใจแก่ผู้ต้องสงสัย

ในส่วนประเด็นการคุ้มครองสิทธิการดูแลผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมก่อนฟ้องจะไม่ลงโทษ

ด้วยวิธีการทำร้ายร่างกายหรือวิธีการอื่นที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากในเรือนจำในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่เปราะบางในทางความคิดเจ้าหน้าที่เรือนจำก็จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคร่งครัดไม่ผิดพลาดในหน้าที่ และเคารพสิทธิของกันและกัน ประเด็นการดูแลผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมก่อนฟ้องโดยคำนึงถึงความแตกต่างทางโภชนาการ ความเชื่อมั่นของประชาชนอยู่ในระดับสูง อันเนื่องมาจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผู้ต้องหาก่อนฟ้องคดีในเรือนจำจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ การโภชนาการก็ปรุงด้วยผู้ต้องขังที่เป็นมุสลิมเป็นครัวฮาลาล และกรณีผู้ต้องขังที่คนกลุ่มน้อยต่างหากที่อาจถูกมองข้ามคือผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาพุทธจากการสัมภาษณ์ญาติที่มาเยี่ยมผู้ต้องขังที่เรือนจำจังหวัดนราธิวาสเห็นว่าผู้ต้องขังต้องรับประทานอาหารในครัวเดียวกับมุสลิมเนื่องจากมีครัวเดียวและนักโทษที่ปรุงอาหารก็จะมีเฉพาะปรุงให้ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นหลัก ดังนั้นในเรือนจำจังหวัดชายแดนภาคใต้เองก็อาจต้องแยกการปรุงอาหารให้กับพี่น้องชาวพุทธด้วย

การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมก่อนฟ้องในการแต่งกายเพื่อให้สอดคล้องตามหลักศาสนา ประชาชนเชื่อมั่นมากอันเนื่องมาจาก ในอดีตในเรือนจำจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประเด็นการร้องขอให้ผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชายที่มิดชิดกว่าเดิมและให้รัดกุมมากขึ้นจนทั้งเรือนจำในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมดก็ได้ปรับเปลี่ยนชุดให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาและนักโทษที่นับถือศาสนาอิสลามได้แต่งกายให้สอดคล้องกับหลักศาสนา จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประชาชนที่มาเยี่ยมผู้ต้องขังว่าโดยเฉพาะผู้หญิง

อนุญาตให้คลุมฮิญาบได้ และปรับปรุงสถานที่
ละหมาดภายในเรือนจำเพื่อให้ทุกคนไม่ว่าจะ
อยู่ในสถานที่ใด ต้องได้รับความเสมอภาคโดย
ในส่วนนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณใน
การจัดชุดแต่งกายจากศูนย์อำนวยการบริหาร
จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เช่นกัน

การเยียวยากรณีได้รับความเสียหายชีวิต
ร่างกาย เสรีภาพจากสถานการณ์ความไม่สงบ
เรียบร้อยประชาชนยังไม่เชื่อมั่นมากนัก อันเนื่อง
มาจากสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพใน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ภายใต้การ
กำกับดูแลสำนักงานยุติธรรมจังหวัด บทบาทอำนาจ
หน้าที่ในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติ
ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
จะเยียวยาให้กับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพเฉพาะ
เหตุการณ์ความผิดทางอาญาธรรมดา หากเป็น
เหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยจากสถานการณ์
ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะ
ได้รับการเยียวยาตามมติคณะรัฐมนตรีผ่าน
หน่วยงานศูนย์เยียวยาจังหวัดของฝ่ายปกครอง
ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับเป็นจำนวนเงินที่มากกว่า
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ดังนั้น
กระทรวงยุติธรรมเองจึงไม่เยียวยาตามกฎหมาย
ฉบับนี้อีก จึงเห็นได้ว่าเมื่อพระราชบัญญัติ
ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
ซึ่งเป็นการเยียวยาในรูปแบบกฎหมายหลัก
แม้จะได้รับการเยียวยาจากส่วนอื่นแล้ว ก็ควร
เยียวยาจากกฎหมายฉบับนี้ด้วย อันจะทำให้
เกิดความเชื่อมั่นว่ารัฐจำเป็นต้องดูแลความ
สงบเรียบร้อยเมื่อรัฐดูแลไม่ได้ก็ต้องดำเนินการ
เยียวยาให้ทุกช่องทางที่ประชาชนผู้บริสุทธิ์

ควรได้รับ

■ บทสรุป

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีความ
ปลอดภัยและปกติสุขจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการ
รักษาความปลอดภัยที่มุ่งลดเหตุรุนแรงในพื้นที่
ลดพื้นที่เขตอิทธิพลของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง
และการแผ่ระว่างความปลอดภัยในชุมชนให้กับ
ประชาชน จากการวิจัยเห็นได้ว่ารูปแบบต่าง ๆ
ที่มีภาคประชาสังคมในพื้นที่เข้าร่วมกับภาครัฐ
อย่างใกล้ชิด ในการระวางความปลอดภัยซึ่งบ้าง
พื้นที่ก็มีความเข้มแข็งสามารถดูแลพื้นที่ของ
ชุมชนตนเองได้ปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และหลายพื้นที่กำลังพัฒนารูปแบบการดูแล
ชุมชนของตนเองร่วมกับภาครัฐเพราะหาก
ภาครัฐดำเนินการในเรื่องป้องกันแต่เพียง
ฝ่ายเดียวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เลย
ดังนั้น รูปแบบอาสาสมัครกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ใน
ชุมชนที่ภาครัฐนำมาฝึกอบรมและเรียนรู้
หลักการใช้อาวุธซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์แก่
ชุมชนและหากกลุ่มต่าง ๆ ของภาคประชาชน
สามารถรวมตัวเป็นกลุ่มเดียวโดยการบริหาร
จัดการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่
ฝ่ายทหารในพื้นที่เองก็สามารถยกระดับความ
เชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการ
ป้องกันและความปลอดภัยอย่างปกติสุข
ประชาชนไม่เชื่อมั่นในกระบวนการเข้าปิดล้อม
ตรวจค้นของฝ่ายทหาร อาจเป็นเพราะผู้ให้ข้อมูล
ที่ได้รับรู้เหตุการณ์หรือประสบเหตุการณ์ก่อนปี
พ.ศ. 2557 แต่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2557 จนถึง
ปัจจุบันการนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการ
ซักถามตามกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับ เป็นการ

ปฏิบัติงานร่วมกับสามฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจ โดยให้หัวหน้าฝ่ายปกครองคือนายอำเภอในพื้นที่เป็นผู้สั่งการในภาคสนาม และมีผู้แทนจากผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาเข้าร่วม โดยมีการเจรจาจนใช้กำลังแต่หากเป็นกองกำลังติดอาวุธก็จำเป็นต้องดำเนินการโดยวิธีการรุนแรงตามลำดับขั้นต่อไป ดังนั้นในปัจจุบันการเข้าไปนำตัวผู้ต้องสงสัยในชุมชน จะไม่มีการดำเนินการของฝ่ายทหารแต่เพียงฝ่ายเดียว หากเป็นกรณีเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยและเป็นนโยบายของฝ่ายความมั่นคงต้องดำเนินการรูปแบบนี้ทุกกรณี ในปัจจุบันซึ่งหากประชาชนได้รับทราบแนวปฏิบัติในการปิดล้อมตรวจค้นก็จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการนำตัวผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายพิเศษมากขึ้น

การซักถาม พุจฉาถามมีการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาร่วมกันซักถาม พุจฉาได้เพื่อสร้างความโปร่งใสและความยุติธรรมจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น เนื่องจากการซักถามหรือพุจฉาทั้งกฎหมายพิเศษไม่ว่าอยู่ภายใต้การควบคุมของทหารหรือตำรวจ กฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับไม่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการซักถาม อันเนื่องจากเมื่อเป็นความมั่นคงก็จะดำเนินการแบบลับ อย่างไรก็ตามการกระทำการแบบลับในกระบวนการซักถามไม่ได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ว่าการข่มขู่หรือให้กำลังก็จะยกระดับความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการกระบวนการซักถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสืบสวนต่อไป

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมต่อการสอบสวน

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาโดยเฉพาะในคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ระดับหนึ่งจึงแจ้งข้อหาเพราะหากกรณีการดำเนินคดีตามกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับในชั้นของการซักถามหรือพุจฉาหากไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องก็จะปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยไป แต่อย่างไรก็ดีหากมีข้อมูลที่เป็นว่าผู้สงสัยเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยก็จะดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่นเดียวกับในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทยการคุ้มครองสิทธิในขั้นตอนเช่นนี้ จึงเป็นที่ยอมรับว่าพนักงานสอบสวนก็จะรวบรวมพยานหลักฐานพร้อมทั้งสอบสวนเพื่อค้นหาความจริง ซึ่งการสอบสวนก็สามารถที่จะพบและปรึกษาทนายความสองต่อสองได้ จึงทำให้เห็นถึงความโปร่งใสระดับหนึ่งที่มีใช้กระบวนการแบบลับ ๆ

ในคดีความมั่นคงส่วนใหญ่อัตราโทษจะสูงมีจำนวนหลายคดีที่ไม่ได้รับการประกันตัวจึงต้องส่งไปฝากขังที่ศาลการสอบสวนพนักงานสอบสวนจึงต้องเดินทางไปสอบสวนในเรือนจำจังหวัด การให้บุคคลที่สามเข้าร่วมในการสอบสวนที่เรือนจำจึงไม่สามารถดำเนินการได้ กรณีดังกล่าวหากจะทำให้ความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในประเด็นการสอบสวนที่ผู้ต้องหาถูกฝากขังที่เรือนจำ ควรให้บุคคลที่สามหรือญาติหรือบุคคลไว้วางใจของผู้ต้องหา ก่อนฟ้องคดีเข้าร่วมได้การสอบสวนในห้องสอบสวนของเรือนจำได้โดยควรแจ้งกับญาติของผู้ต้องหาที่ถูกฝากขังที่เรือนจำก่อนการที่พนักงานสอบสวนจะไปสอบสวนในเรือนจำ ก็จะ

ให้เกิดความโปร่งใสและยกระดับความเชื่อมั่นในการสอบสวนให้อยู่ในระดับสูงได้

ความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างต่อการอำนวยความสะดวกในการคุ้มครองสิทธิประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการบังคับกฎหมาย กระแสหลักและกฎหมายพิเศษ ประเด็นการมีช่องทางในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การส่งเสริมความรู้ในเรื่องกฎหมายทั่วไปและกฎหมายพิเศษที่บังคับใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ที่สามารถช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย ซึ่งบทบาททั้งสามประเด็นดังกล่าว สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ภายใต้กระทรวงยุติธรรมซึ่งสำนักงานอยู่ในจังหวัดแล้วก็ยังมีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนอยู่ในหมู่บ้านอำเภอกันในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นเครือข่ายที่เกิดจากภาคประชาชนที่มีจิตใจอาสาเพื่อการเพิ่มบทบาทของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม (Participation) ในการอำนวยความสะดวก จนนพัฒนาไปสู่การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการอำนวยความสะดวก การดูแลช่วยเหลือผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดและร่วมกับควบคุมป้องกันอาชญากรรม ซึ่งเรื่องความยุติธรรมไม่ควรเป็นภารกิจของภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดช่องทางการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนในพื้นที่ และกลุ่มเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ก็มีการจัดทำกิจกรรมทั้งแผนพบหรือการให้ความรู้ในเรื่องกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและกฎหมายพิเศษที่ใช้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคอยประสานให้ความช่วยเหลือกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรณีได้รับผลกระทบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การอำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบในการบังคับกฎหมายกระแสหลักและกฎหมายพิเศษ ในประเด็นมีการช่วยเหลือในเรื่องการเงินจากกองทุนยุติธรรม อันเนื่องมาจากเมื่อประชาชนได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายพิเศษ การช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมสามารถดำเนินการผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัดได้ทั้งสามจังหวัด อันเป็นการแสดงหลักประกันว่าหากเป็นผู้บริสุทธิ์จริง ๆ ทางภาครัฐยังพร้อมที่จะอยู่เคียงข้าง ไม่ปล่อยให้ประชาชนโดดเดี่ยวต่อผู้คดีเอง มีการพัฒนากระบวนการในการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกลไกการได้รับการเยียวยาที่รวดเร็ว จะเห็นได้จากสำนักงานยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่คอยช่วยเหลือและประสานมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและสามารถให้รายละเอียดเบื้องต้นกับประชาชนที่ต้องการขอความช่วยเหลือ และประเด็นที่สำคัญ กองทุนยุติธรรมจังหวัดก็ได้พัฒนาการอนุมัติให้ความช่วยเหลือที่โอนให้คณะกรรมการในระดับจังหวัดชายแดนภาคใต้พิจารณาอนุมัติโดยไม่ต้องส่งไปพิจารณาต่อคณะกรรมการส่วนกลาง ประเด็นนี้เองทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าจะได้รับการช่วยเหลือทางการเงินในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บร้อนอย่างรวดเร็ว

ความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม: ขึ้นก่อนพ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ

ควรควบคุมการปฏิบัติยึดถือแผนการอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในแผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแนวทางการดำเนินงาน มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างปกติสุข ได้รับสิทธิพื้นฐานตามกฎหมายอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม มีความเชื่อถือศรัทธาและไว้วางใจในอำนาจรัฐ โดยการพัฒนาทางยุติธรรมและประสิทธิภาพการเยียวยา โดยการพัฒนากฎหมายและบูรณาการระบบงานยุติธรรมให้เข้ากับอัตลักษณ์และความสอดคล้องของวิถีชีวิตมุสลิมและศาสนาอิสลาม การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนให้มีความเข้าใจในกฎหมายไทย การเสริมสร้างความยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมทางเลือกที่อาศัยพลังชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินคดีโดยอาศัยวิทยาการสอบสวนที่ทันสมัยตามหลักวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์ผู้กระทำผิดที่เป็นมาตรฐาน การช่วยเหลือพัฒนาอาชีพและฟื้นฟูจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุรุนแรง โดยให้ผู้ได้รับความสูญเสียทุกภาคส่วนเข้าถึงระบบการฟื้นฟูได้ง่าย โดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อลบปมเงื่อนไขความไม่เป็นธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ลดน้อยลง ด้วยการพัฒนางานยุติธรรมตามหลักนิติธรรม โดยมีเป้าหมายการดำเนินการ คือ การร้องเรียนการละเมิดสิทธิของประชาชนและเงื่อนไขความไม่เป็นธรรมลดลงอย่างต่อเนื่อง ประชาชนมีความเชื่อมั่นและมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมและการดำเนินการของภาครัฐ และผู้ได้รับ

ผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องได้รับการเยียวยาช่วยเหลือพัฒนาอาชีพและฟื้นฟูจิตใจ ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ดีและไว้วางใจในรัฐ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้มาซึ่งข้อมูลสภาพปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงาน ตลอดจนสามารถให้ข้อเสนอแนะทั้งในเชิงนโยบายและเชิงการปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงยุคใช้ในการดำเนินงาน เพื่อยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม : ขั้นตอนฟ้องคดีทั้งในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและการใช้กฎหมายพิเศษ ด้วยการเสนอในลักษณะข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) การใช้หลักนิติธรรมในบริบทของการนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการกฎหมายพิเศษ และกฎหมายกระแสหลักในท้ายที่สุดควรเปิดโอกาสให้ทุกขั้นตอนให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยการปรับปรุงระบบและกลไกการทำงานขององค์กรฝ่ายความมั่นคงให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก

2) ในกลุ่มภารกิจด้านความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทหาร หน่วยงานตำรวจ และหน่วยงานฝ่ายปกครอง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งดูแลงานป้องกันและปราบปราม

ด้วยความเป็นอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพี่น้องชาวมุสลิม หากแต่ละหน่วยงานในด้านความมั่นคงสามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถ่องแท้และถูกต้องตรงกัน ก็สามารถยกระดับความเชื่อมั่นในหน่วยงานความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

3) เพิ่มระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมในด้านการป้องกันเหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อย สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณะควรพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้ประชาชนและท้องถิ่นมีความพร้อมเผื่อระงับหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามภารกิจงานการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

4) ควรมีรูปแบบการสนับสนุนและส่งเสริมมาตรการเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้กับประชาชน ผู้เสียหาย พยาน รวมถึงบุคคลที่ถูกจับกุม หรือผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องเพื่อให้อยู่ในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างปกติสุข

5) พัฒนาองค์ความรู้ในระบบงานยุติธรรม และส่งเสริมการประยุกต์ใช้เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมและสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นและยอมรับของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

6) ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ นอกจากชีวิต ร่างกาย เสรีภาพแล้วยังรวมถึงด้านทรัพย์สิน จิตใจ จิตวิญญาณ เพื่อให้ดำรงชีพในสังคมได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

1) หน่วยความมั่นคงความมั่นคงฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจ และฝ่ายปกครองในการเข้าปิดล้อม ตรวจค้นผู้ต้องสงสัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังจากนำตัวผู้ต้องสงสัยออกจากพื้นที่ควรมีการแสดงเอกสารหรือข้อความไว้โดยชัดเจนถึงการนำตัวผู้ต้องสงสัยไปยังสถานที่แห่งใด

2) หน่วยงานทหารควรมีศูนย์ควบคุม การซักถามเด็กและเยาวชนแยกเฉพาะจากผู้ใหญ่ และให้มีนักจิตวิทยาร่วมอยู่ในศูนย์ซักถามเด็กและเยาวชนด้วย

3) หน่วยงานทหารในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยและหน่วยงานศูนย์พิทักษ์สันติ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศชต.) ควรมีล่ามภาษามลายูซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำและผ่านการอบรมหลักสูตรล่ามการแปลอย่างเป็นทางการ

4) เสริมสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องสิทธิมนุษยชน อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรม

5) เพิ่มประสิทธิภาพกองกำลังประจำถิ่น ตำรวจ อาสาสมัครรักษาดินแดนรวมทั้งพัฒนาและจัดระเบียบกำลังประชาชน ตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพหมู่บ้านและชุมชนเข้มแข็ง

6) การสอบสวนผู้ต้องหาในคดีก่อนฟ้อง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน ในการเดินทางเข้าสอบสวนในเรือนจำ ควรให้ ญาติและทนายความเข้าร่วมในห้องสอบใน เรือนจำได้ด้วย

7) การปรุงอาหารให้กับผู้ต้องขังระหว่าง พิจารณาในเรือนจำที่นับถือศาสนาพุทธควร มีการแยกปรุงอาหารออกจากครัวศาลาด้วย

8) การเยียวยาควรมีหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการรับเรื่องเยียวยา โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้ได้รับผลกระทบจาก สถานการณ์ไปขอรับจากทุกหน่วยงานที่มีสิทธิ ได้รับเพราะอาจเกิดความสับสน

■ เอกสารอ้างอิง

กรกฎ ทองชะโชค สุทธิพร บุญมาก จำนวนค์ แรกพินิจ อีรพร ทองชะโชค. (2557). **สำรวจ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการ ดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัด ขายแดนใต้ กรณีศึกษาหน่วยงานในกลุ่ม พหุตินิสัยและสำนักงานยุติธรรมจังหวัด.** ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกระทรวง ยุติธรรม.

กรกฎ ทองชะโชค และจันทราทิพย์ สุขุม. (2555). **การบังคับใช้กฎหมายในสามจังหวัดชายแดน ใต้. ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ งบประมาณ ปี 2554.**

กรกฎ ทองชะโชค และจันทราทิพย์ สุขุม. (2556). **อุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ผู้ได้รับความเสียหายด้านทรัพย์สินจาก ความรุนแรงตามกฎหมายในสามจังหวัด ชายแดนใต้. ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก**

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). **ธรรมาภิบาล ในการบริหารทรัพยากรบุคคลองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย. สงขลา : สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์**

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และคณะ (2554). **ตัวชี้วัด ธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). **การสร้าง ธรรมาภิบาล (Good Governance) ใน สังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน****

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2537). **อาชญาวิทยา : สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์**

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2552). **การจัดระดับการกำกับดูแล องค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ : บริษัท พรีเมียร์โปร จำกัด**

สุดสงวน สุธีสร. (2543). **เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด**

อุดม รัฐอมฤต. นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). **การอ้างศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ**

Cummings, L.L., & Bromiley, P. (1996). **The organizational trust inventory (OTI) Development and validation. In R. M. Kramer & T. R. Tyler (Eds.), Trust in organizations: Frontiers of theory and research (pp.**

- 302-330).
- Thousand Oaks, CA: Sage Jones, G.R. & George, J.M., 1998. **The experience and evolution of trust: Implications for cooperation and teamwork.** Academy of Management Review, 23(3
- REINA, D. S. & REINA, M. L. (1999). **Trust and Betrayal in the Workplace** (New York, Berrett-Koehler Publishers)
- Mcknight, D.H. & Chervany, N.L. (2006) **“Reflections On An Initial Trust Building Model.”** R.Bachmann and A.Zaheer, (Eeds) Handbook of Trust Research, Edward Elgar,Cheltenham,UK, p.29-51
- Organization Relationships. In **Kramer, R.M.** (eds.) 2006. Organizational Trust : A Reader. UK : Oxford University Press

